

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
Ben-Gurion University of the Negev

מדינת ישראל
משרד החינוך
מחוז דרום

המעבדה לחקר הפדגוגיה

מהלך השקפה

פיתוח מקצועי באמצעות חקר הפרקטיקה

דנה ודר-וייס

המעבדה לחקר הפדגוגיה

המחלקה לחינוך, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

השקפה - מורות מובילות

המטרה: שיפור ההוראה והלמידה בכיתות

באמצעות: טיפוח מנהיגות מורות

שמקדמת

חקר פרקטיקה בקהילות של מורות

חקר הפרקטיקה

מה בתכנית?

מהספרות

חקר הפרקטיקה

1. דיון בבעיות

2. מבוסס ייצוגים

3. חקרני

למה?

הזדמנויות

אתגרים

מהמחקר

1. למידה מבוססת בעיות

- בעיות מקצועיות

- דילמות

- אתגרים

- קשיים

- סוגיות

למה בעיות?

שתי גישות לפיתוח מקצועי

Best Practice vs. Problems of Practice

"הוראה מיטבית": להפיץ את שיטות ההוראה המוכחות כדי

שאחרים יישמו אותן

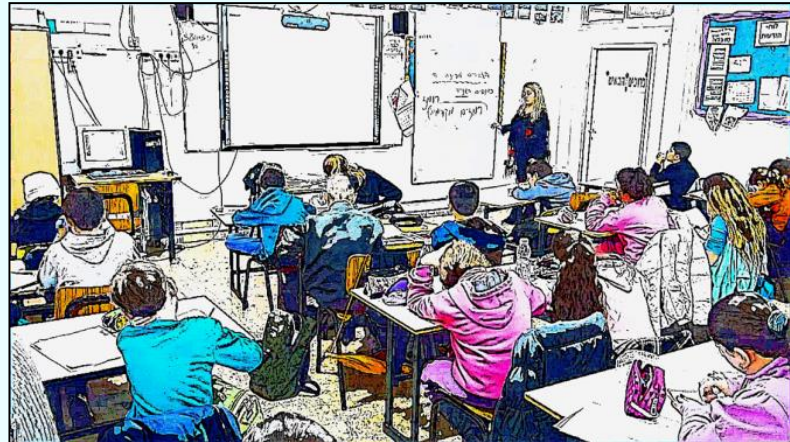
"בעיות הוראה": למידה מתוך דילמות בהוראה שמשקפות

מתחים מורכבים, ולעיתים בלתי-פתירים

"הוראה היא עבודה קשה נורא שנראית קלה"

"Teaching is an enormously difficult job that looks easy"

(David Labaree, 2000)

מאפייני ההוראה

- תהליך מורכב, מסובך ובלתי צפוי.
- דורש התייחסות למגוון צרכים של מגוון תלמידים, למטרות שונות, לדרישות המוסדיות, לסוגיות שבתחום התוכן, למבנה הפיסי ועוד.
- רצוף הכרעות
- דורש פענוח מהיר של מידע רב ופעולה בהתאם.
- לא מאפשר עיבוד מודע של כל המסרים, הסוגיות, ואפשרויות הפעולה השונות.

"הוראה היא עבודה קשה נורא...."

- הבעיה של שתה"פ של התלמיד/ה
- הבעיה של הלמידה הכפויה
- הבעיה של הניהול הרגשי
- הבעיה של הבידוד המבני
- הבעיה של אי הודאות (לגבי אפקטיביות)

גישת ההוראה המיטבית

BEST PRACTICE APPROACH

• מתעלמת מ:

המורכבות

אי-הודאות (קושי לנבא)

הייחודיות של הקשר המסוים

המטרות – מרובות, סותרות ומשתנות

הסכנה שביישום שטחי (שמבוסס על חיקוי)

המרכזיות של ידע סמוי (שבבסיס שגרות) והקושי לשתף בו

פיתוח מקצועי מבוסס בעיות מקצועיות

PROBLEMS OF PRACTICE APPROACH

- הוראה כרצף של הכרעות
- כולל בעיות "בלתי פתירות"
- המורה כמנהלת דילמות DILEMMA MANAGER (ולא כפותרת בעיות).

Horn & Little, 2010

Lampert, 1985

הוראה טובה דורשת

- **רגישות** - זיהוי בעיות והזדמנויות
- **פרשנות** - ניתוח הבעיות, גורמים והשלכות
- **רפרטואר של טכניקות ואסטרטגיות הוראה** - גמישות בתגובות
- **שיקול דעת** – הערכת יתרונות וחסרונות ובחירת התגובה המתאימה למצב

איך מטפחים רגישות, פרשנות, רפטואר ושיקול דעת מקצועי?

באמצעות דיון משותף בבעיות הוראה

אז מה הבעיה עם בעיות?

כמה מספרים על בעיות? על הצלחות?

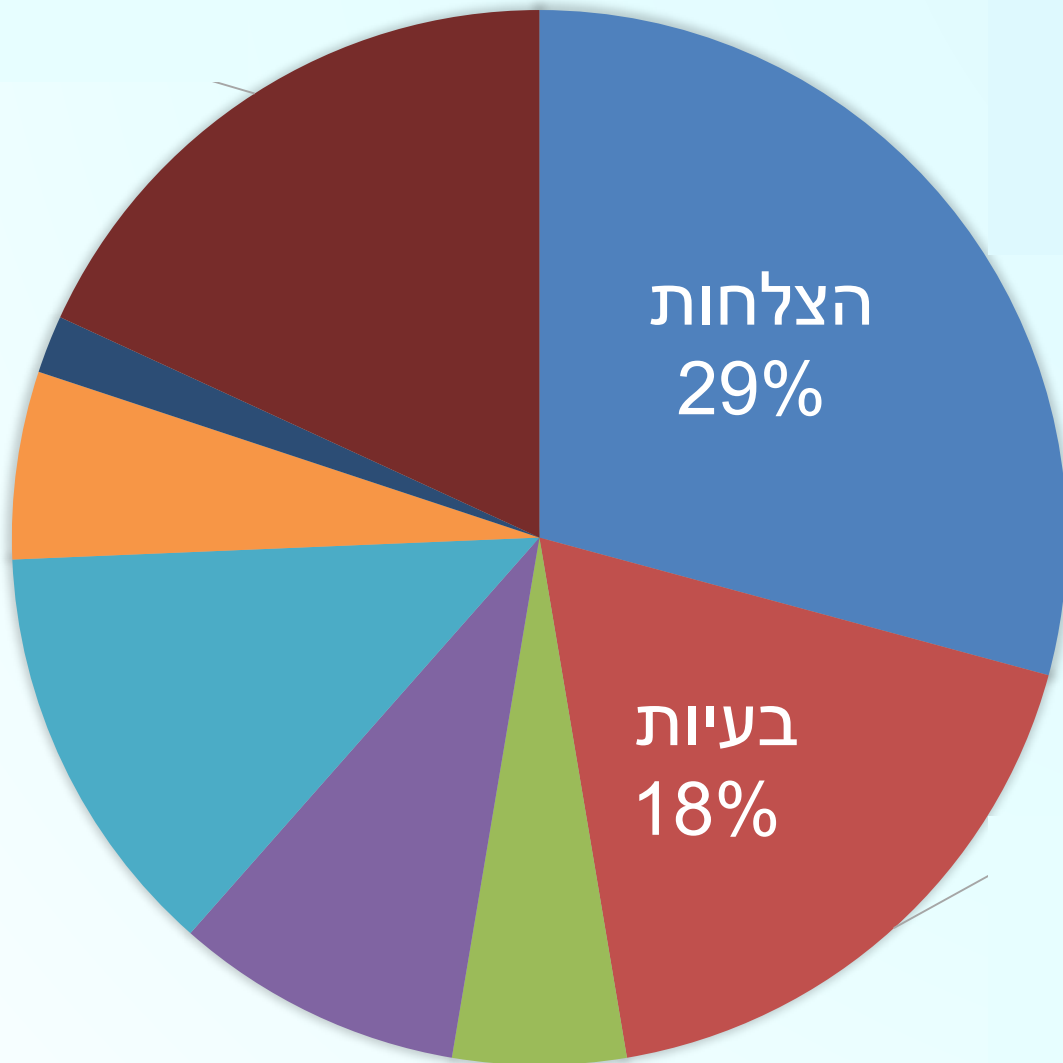
- אותו דבר?
- יותר על בעיות?
- יותר על הצלחות?

סיפורים

עליזה
סיגל

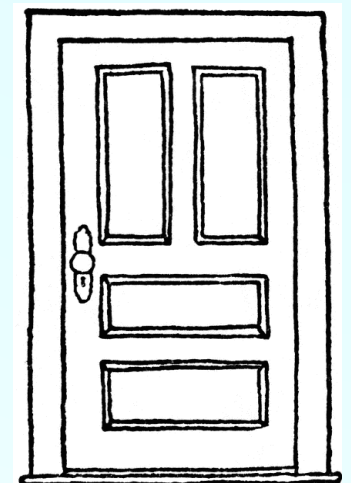
תגובות לסיפורים

התייחסות משמעותית	התייחסות בינונית	התייחסות מזערית	
23%	12%	65%	סיפורי הצלחה
56%	12%	32%	בעיות

למידה מבעיות מנוגדת לתרבות המקצועית של הוראה

- נורמות של פרטיות ואי-התערבות
- נטייה להימנע משתוף בקשיים
- איום על הדמוי הציבורי

Little, 1990; Lortie, 1975; Vedder-Weiss et al., 2016

2. ייצוגים

צילומי שעורים

עבודות תלמידים

היחוברים שצוקים לויז איו
בכל היצרים יש 4 שחוברים
גאורים יהשחוברים צוקים יבו
3. השו בעזרת טבלה בין שלוש הסדרות.

ספרה ג	ספרה ב'	ספרה א'	
4	3	2	הפרט הסבל
4	3	2	כמה יחוב עם יצרי אלו
1	1	1	כמה סחין עם סחין
213	213	213	השם הסחין לוי 213 א' 213 ב' 213 ג'

תיאור מקרה עשיר

אז עשיתי... ואמרתי... והם
עשו... ואמרו

למידה מקצועית מבוססת ייצוגים מהכיתה

- פתיחת דלת הכיתה – הפיכת ההוראה לפומבית
- שתוף בבעיות ואתגרים מקצועיים
- שחרור ממגבלות הכיתה ב"זמן-אמת"

Borko et al., 2008; Seidel et al., 2007; Sherin, 2004; van Es, 2012.

כמה דנים בייצוגים עשירים?

- מעט
- חצי מהזמן
- רוב הזמן

כמה דנים בייצוגים?

מרים
בביצ'נקו

- מתוך 207 ישיבות צוות שתיעדנו במסגרת השקפה (60 צוותים)

- 36% מהזמן עסקו בצפייה ודיון בייצוגים

חשש להיחשף לביקורת ולשיפוטיות

- "עכשיו אני נושמת. זה היה השש דקות הארוכות בחיי" (ישיבת צוות)
- "האמת קצת חששתי מכן" (ישיבת צוות)
- "הפחד מצילום...." (קהילת מורות מובילות)
- "החשש מהביקורת כל כך חזק שהוא חוסם אנשים חוסם צוותים" (ראיון)
- החלפת המושג "בעיה פדגוגית" ב"סוגיה פדגוגית" (צוות ניהול)

מצד שני

חשש להעביר ביקורת

"המטרה היא לא לשפד פה אף אחד"

מורה	לי יש סוגיה. בלי דיעה עכשיו. זה סוגיה. מה עם שאר הילדים? ... איך אני אנסח את זה שזה לא יישמע? ... זה שאני מכירה את הכיתה זה בעיה...איך אני אשאל את זה בלי, נו?
מנחה	שאלת בסדר גמור. אנחנו מבינות
מורה	אבל זו שאלה...אם לא הייתי מכירה את דורית והכיתה זה מה שהייתי שואלת

תנועת מטוטלת

חקר מוקיר

- "אנחנו הולכים לחפש את המוצלח"
- "השיעור היה מקסים...ילדים מאושרים...חוויה משמעותית"
- "חוייתי, חדות למידה, נפלא ונהדר".

דיון בשיעור מצולם

מקדם
למידה

מעכב
למידה

אחוז הזמן בו יש עיסוק בהגנה והתגוננות

מקרה

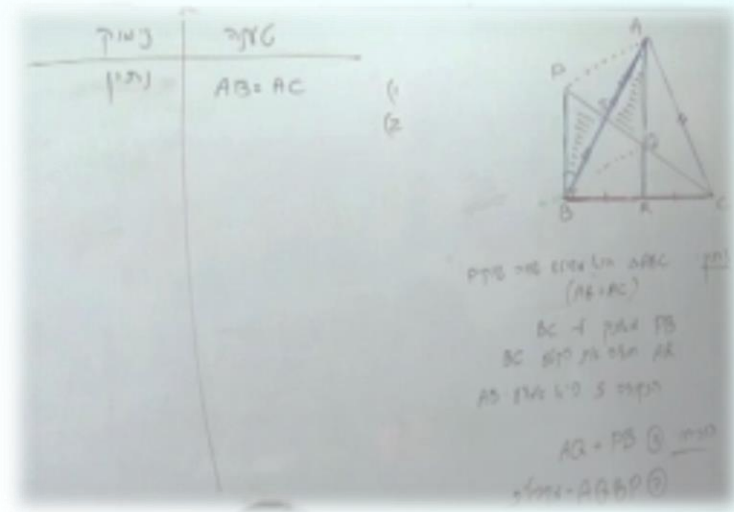
	41	1
	57	2
	73	3
	44	4
	77	5
	83	6
	46	7
60%	54	8
בממוצע	45	9
	46	10
	45	11
	55	12
	69	13
	38	14
	71	15
	79	16

3. חקרנות

- ניתוח גורמים וסיבות
- ניתוח השלכות
- שאילת שאלות מאתגרות
- הטלת ספק במובן מאליו
- בחינה של אפשרויות שונות

דוגמא

- מורה משתפת בבעיה
- מציגה וידאו שבו רואים אותה מתקשה ללמד שיטת הוכחה בגאומטריה.

[ודר-וייס, ארנפלד, רם-מנשה ופולק, 2018, "מבעיה ללמידה".](#)

לה היה החלק של הכתיבה של הטענה
נימוק ואמיתי שאני מביאה את זה
לצוות כדי לחשוב אם יש דרך, כי זה
באמת החלק הכי שהרצתי מכף
הסרטונים לפחות שקשורים לפאוארטריה
שהוא הכי פחות, שהתלמידים הכי פחות
היו שותפים לפלידה בו.

הסוכיה, אה הנושא של הכתיבה, אני
אומרת אחרי שיסקנו והט חסכו להק שבט
דקות ופתרו וכו' ואחר כך דיברנו על
הפתרון והמון תלמידים השתתפו ואל
באנו לכתוב את הכתיבה והכתיבה צדיין
הרצתי שאני צריכה לעשות חלק נכבד
מההוראה שלה ולא, היא לא לורמת

מה קורה בד"כ כשמורה משתפת בבעיה?

• **נירמול:** "זה קורה לנו בכל הכיתות, לא רק אצלך... תמיד הייתה בעיה של כתיבת הוכחות עדיין בכיתה ט'... זה לא שאם עכשיו אנחנו נעבוד משהו בצורה מסוימת בעוד חודש ה... כולם טוב, לא."

• **קיס... אהבים לעבוד קשה... הם בכלל לא משקיעים ב... לא עושים שיעורי בית "**

• **עצות:** "אני הייתי עושה את זה... הייתי עושה את זה ככה... הייתי עושה מבדק עם נגיד... כלבד, של הוכחה "

• **סיפורי גבורה:** " אחד התלמידים אמא באה פה... היא א... "או אני זוכרת שאת אמרת תמיד שייקח זמן שהוא יתבגר ויבין מה הוא עושה בהוכחות, עכשיו הוא מבין מה הוא עושה"

לעומת

**חקר משותף של הבעיה על מורכבותה, ושקילת
מגוון של חלופות, על יתרונותיהם וחסרונותיהם.**

חקר משותף של הבעיה

- ניתוח:

– "זה גם נובע מחוסר שליטה במשפטים"

– "זה בעצם חשיבה על המשפט ההפוך"

– "היכולת (של התלמידים) לקחת את ההבנה המילולית ולהמיר אותה לכתיבה מתמטית...קשה היה להם לעשות את המעבר".

- חלופות:

– "לא חייבים לעשות טבלה כזו של טענה-נימוק".

מה יכול לקדם חקרנות?

- מחלוקות

- מתווי שיחה

מחלוקות

רותם טרכטנברג
מסלטון

- 46 ישיבות צוות (של 26 צוותים שונים)

- זמן ישיבה מוקלטת ממוצע – 1 שעה

- כמה מחלוקות (אי הסכמות) פדגוגיות היו בממוצע

3

בישיבה?

2:30 דק'

- מה המשך הממוצע של מחלוקות פדגוגיות?

- כמה מהזמן המורות התווכחו או חלקו זו על דברי זו

14%

בנושאים שקשורים לפדגוגיה?

מחלוקות וכחניות

מחלוקות לא וכחניות

9% מהמחלוקות

50% מהמחלוקות

60% מהמבעים במחלוקת כוללים נימוקים והסברים.
יותר וכחני – פחות נימוקים

מה יכול לקדם חקרנות

• מתווי שיחה:

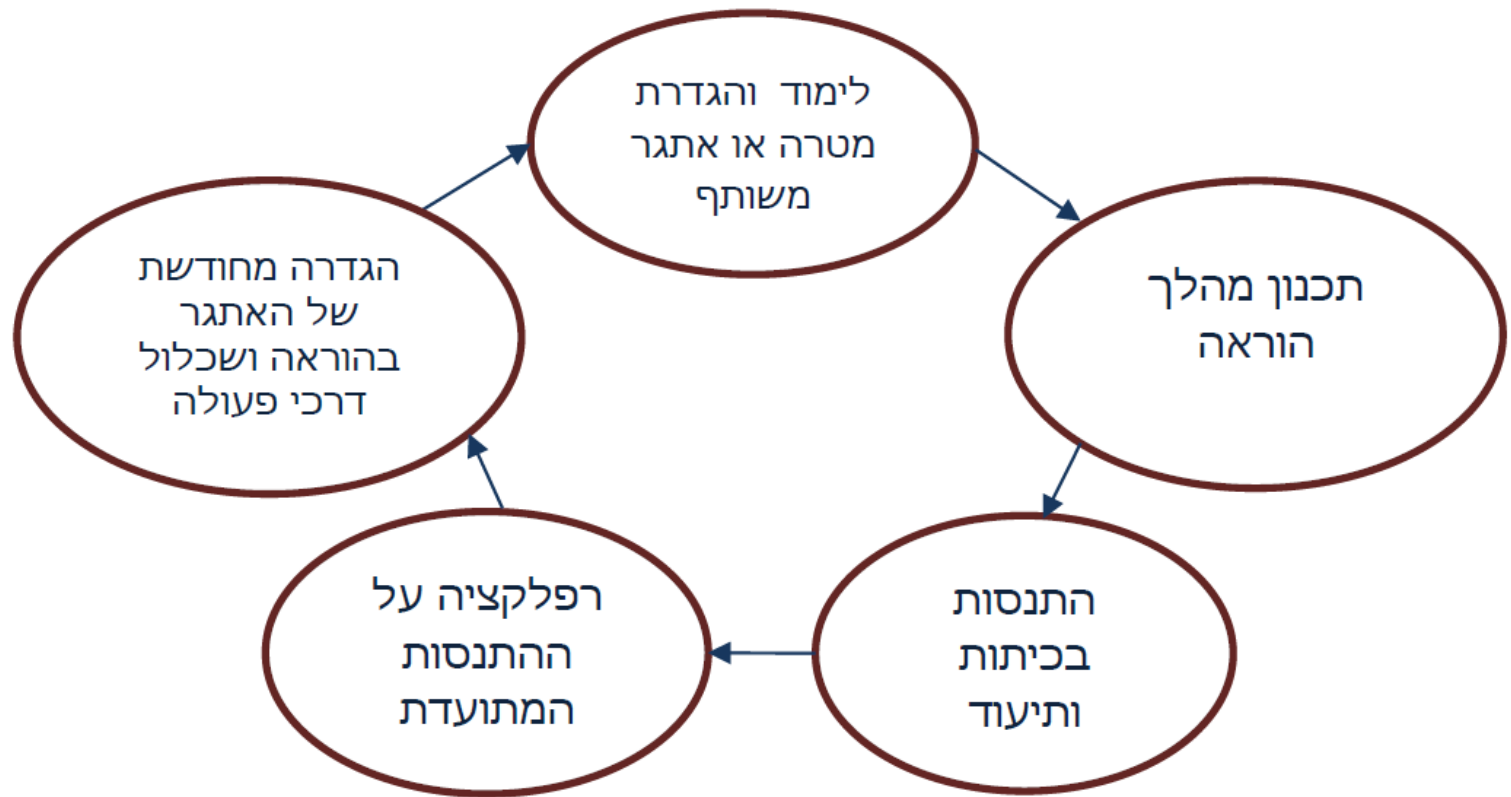
– תיאור

– ניתוח

– חלופות

מהלך מחזור למידה בחקר הפרקטיקה

השקפה - מורות מובילות

המטרה: שיפור ההוראה והלמידה בכיתות

באמצעות: טיפוח מנהיגות מורות

שמקדמת

חקר פרקטיקה בקהילות של מורות

חקרנות

ייצוגים

בעיות

<http://in.bgu.ac.il/humsos/pedagogy/Pages/default.aspx>

אתר המעבדה לחקר הפדגוגיה

בהצלחה!

ותודה על ההקשבה

דנה ודר-וייס

weissda@gmail.com